

DOPUNSKI PROTOKOL

UZ ŽENEVSKE KONVENCIJE OD 12. AVGUSTA 1949. GODINE O ZAŠTITI ŽRTAVA NEMEĐUNARODNIH ORUŽANIH SUKOBA

(PROTOKOL II)

PREAMBULA

Visoke strane ugovornice,

podsećajući da humanitarni principi sadržani u članu 3, koji je zajednički za Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine, predstavljaju osnovu poštovanja čovekove ličnosti u slučajevima oružanog sukoba koji nije međunarodnog karaktera,

podsećajući, nadalje, da međunarodni instrumenti koji se odnose na prava čoveka obezbeđuju osnovnu zaštitu čovekove ličnosti,

ističući potrebu da se obezbedi bolja zaštita žrtava ovih oružanih sukoba,

podsećajući da, u slučajevima koji nisu obuhvaćeni važećim pravom, čovekova ličnost ostaje pod zaštitom principa humanosti i zahteva javne savesti,

saglasile su se o sledećem:

DEO I

DOMAŠAJ OVOG PROTOKOLA

Član 1.

Materijalno polje primene

1. Ovaj protokol kojim se razvija i dopunjuje član 3, koji je zajednički za Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine, ne menjajući njegove postojeće uslove za primenu, primenjivaće se na sve oružane sukobe koji nisu obuhvaćeni članom 1. Dopunskog protokola uz Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protokol I) koji se odvijaju na teritoriji visoke strane ugovornice između njenih oružanih snaga i otpadničkih oružanih snaga ili drugih organizovanih naoružanih grupa koje, pod odgovornom komandom, vrše takvu kontrolu nad delom njene teritorije koja im omogućuje da vode neprekidne i usmerene vojne operacije i da primenjuju ovaj protokol.

2. Ovaj protokol se neće primenjivati na situacije unutrašnjih nemira i zategnutosti, kao što su pobune, izolovani i sporadični akti nasilja i ostali akti slične prirode, jer to nisu oružani sukobi.

Član 2.

Lično polje primene

1. Ovaj protokol će se primenjivati bez ikakve diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, polu, jeziku, veri ili ubeđenju, političkom ili drugom mišljenju, nacionalnom ili socijalnom poreklu, bogatstvu, rođenju ili drugom statusu ili na bilo kom drugom sličnom kriterijumu (u daljem tekstu: diskriminacija) na sva lica koja su pogođena oružanim sukobom kako je definisano u članu 1.

2. Na kraju oružanog sukoba, sva lica koja su bila lišena slobode ili čija je sloboda bila ograničena iz razloga u vezi s takvim sukobom, kao i lica koja su lišena slobode ili čija je sloboda ograničena posle sukoba iz tih razloga, uživaće zaštitu shodno čl. 5. i 6. do kraja takvog lišavanja ili ograničenja slobode.

Član 3.

Neintervencija

1. Ne može se pozivati ni na jednu odredbu iz ovog protokola da bi se ugrozio suverenitet države ili odgovornost vlade da svim zakonitim sredstvima održava ili ponovo uspostavi zakon i red u državi ili da brani nacionalno jedinstvo i teritorijalni integritet države.

2. Ne može se pozivati ni na jednu odredbu iz ovog protokola kao opravdanje za intervenciju direktnu ili indirektnu, iz bilo kog razloga u oružani sukob ili unutrašnje ili spoljne poslove visoke strane ugovornice na čijoj je teritoriji došlo do tog sukoba.

DEO II

HUMANI POSTUPAK

Član 4.

Osnovne garancije

1. Sva lica koja ne uzimaju direktno učešće ili koja su prestala da učestvuju u neprijateljstvima, bez obzira na to da li je njihova sloboda bila ograničena ili ne, imaju pravo da njihova ličnost, čast i ubeđenje i versko ubeđenje budu poštovani. Ona će u svim prilikama biti humano tretirana, bez ikakve diskriminacije. Zabranjeno je naređivati da ne sme biti preživelih.

2. Ne dirajući u načelni karakter napred navedenih odredaba, sledeća dela protiv lica pomenutih u stavu 1. jesu i ostaju zabranjena u svako doba i na svakom mestu:

(a) nasilje nad životom, zdravljem i fizičkim ili mentalnim blagostanjem ljudi, naročito ubistvo i okrutno postupanje kao što su mučenje, sakaćenje ili bilo koji oblik telesne kazne;

(b) kolektivne kazne;

(c) uzimanje talaca;

(d) akti terorizma;

(e) vređanje ljudskog dostojanstva, naročito ponižavajući i degradirajući postupak, silovanje, prinudna prostitucija i svaki oblik nedoličnog napada;

(f) ropstvo i trgovina robljem u svim oblicima;

(g) pljačka;

(h) pretnje izvršenjem bilo kog od gore pomenutih dela.

3. Deci će biti pružena nega i pomoć koja im je potrebna, a naročito:

(a) biće im obezbeđeno vaspitanje, uključujući versko i moralno vaspitanje, pridržavajući se želja njihovih roditelja ili, u slučaju odsutnosti roditelja, lica koja su odgovorna za brigu o deci;

(b) preduzeće se svi odgovarajući koraci da bi se olakšalo ponovno okupljanje porodica koje su bile privremeno razdvojene;

(c) deca koja nisu navršila 15 godina života neće biti regrutovana u oružane snage ili grupe, niti će im se dozvoliti da učestvuju u neprijateljstvima;

(d) posebna zaštita koja se predviđa ovim članom za decu koja nisu navršila 15 godina života primenjivaće se na njih i ako uzmu direktnog učešća u neprijateljstvima, uprkos odredbama podstava (c), kad su zarobljena;

(e) preduzeće se mere, ako bude potrebno, i kad god je moguće s pristankom njihovih roditelja ili lica koja su po zakonu ili običaju prvenstveno odgovorna za brigu o njima, da se deca privremeno sklone iz područja u kome su izbila neprijateljstva u bezbednije područje unutar zemlje, i obezbediće se da decu prate lica koja su odgovorna za njihovu bezbednost i blagostanje.

Član 5.

Lica čija je sloboda bila ograničena

1. Pored odredaba iz člana 4, sledeće odredbe će se poštovati kao minimum u odnosu na lica koja su lišena slobode iz razloga u vezi s oružanim sukobom, bilo da su internirana ili pritvorena:

(a) ranjenici i bolesnici tretiraće se u skladu sa članom 7;

(b) lica o kojima se govori u ovom stavu biće, u istom obimu kao i lokalno civilno stanovništvo, snabdevana hranom i vodom za piće, a biće zaštićena u zdravstvenom i higijenskom pogledu i protiv surovosti klime i opasnosti od oružanog sukoba;

(c) biće im dozvoljeno da primaju individualnu ili kolektivnu pomoć;

(d) biće im dozvoljeno da vrše svoje verske obrede i, ako zahtevaju i ako bude podesno, da primaju duhovnu pomoć od lica kao što su kapelani koji vrše verske funkcije;

(e) ona će, ako budu naterana da rade, uživati slične radne uslove i obezbeđenje kakvo ima lokalno civilno stanovništvo.

2. Oni koji su odgovorni za interniranje ili pritvaranje lica pomenutih u stavu 1. poštovaće, u granicama svojih mogućnosti, sledeće odredbe koje se odnose na takva lica:

(a) izuzev kada su muškarci i žene iz jedne porodice smešteni zajedno, žene će biti držane u odvojenim odeljenjima od odeljenja za muškarce i biće pod neposrednim nadzorom žena;

(b) njima će biti dozvoljeno da šalju i primaju pisma i karte čiji broj mogu ograničiti nadležne vlasti ukoliko smatraju da je to potrebno;

(c) mesta za interniranje i pritvor neće se nalaziti blizu borbene zone. Lica o kojima se govori u stavu 1. biće evakuisana kad mesta gde su ona internirana ili pritvorena postanu posebno izložena opasnosti od oružanog sukoba, ukoliko se njihova evakuacija može izvršiti pod relativno bezbednim uslovima;

(d) ona će moći da koriste lekarski pregled;

(e) njihovo fizičko ili mentalno zdravlje i integritet neće biti ugroženi nikakvim neopravdanim činom ili propustom. Shodno tome, zabranjeno je podvrgavati lica pomenuta u ovom članu bilo kakvom medicinskom postupku koji ne zahteva njihovo zdravstveno stanje i koji nije u skladu s opšte prihvaćenim medicinskim standardima koji se primenjuju na slobodne ljude pod sličnim medicinskim okolnostima.

3. Lica koja nisu obuhvaćena stavom 1, ali čija je sloboda bila ograničena na bilo koji način u vezi s oružanim sukobom biće tretirana na human način, u skladu sa članom 4. i st. 1.(a), (c) i (d) i 2. (b) ovog člana.

4. Ukoliko se donese odluka da se oslobode lica koja su lišena slobode, oni koji donesu takvu odluku preduzeće potrebne mere da osiguraju njihovu bezbednost.

Član 6.

Krivično gonjenje

1. Ovaj član se primenjuje na gonjenje i kažnjavanje za krivična dela u vezi s oružanim sukobom.

2. Izricanje bilo kakve presude i izvršenje bilo kakve kazne nad licem za koje se utvrdi da je krivo za povredu može se izvršiti samo po presudi koju je izrekao sud koji pruža osnovne garancije o nezavisnosti i nepristrasnosti. Naročito:

(a) postupak će obezbediti da optuženi bude obavešten bez odlaganja o detaljima povrede koju je navodno učinio i obezbediće optuženom, pre i za vreme suđenja, sva potrebna prava i sredstva odbrane;

(b) niko ne može biti proglašen krivim za povredu izuzev na osnovu lične krivične odgovornosti;

(c) niko neće biti proglašen krivim za bilo koje krivično delo zbog bilo koje radnje ili propusta, koji ne predstavljaju krivično delo prema zakonu; u momentu učinjenog dela ne može se izricati teža kazna od one koja je bila primenljiva u vreme kada je krivično delo bilo izvršeno; ako se posle izvršene povrede zakonom predvidi lakša kazna, krivac će se time koristiti;

(d) svako ko je optužen za povredu smatraće se nevinim dok se ne dokaže krivica u skladu sa zakonom;

(e) svako ko je optužen za povredu imaće pravo da mu se sudi u njegovom prisustvu;

(f) niko neće biti prisiljen da svedoči protiv sebe ili da prizna krivicu.

3. Lice koje je osuđeno biće prilikom donošenja presude obavešteno o pravnim i drugim lekovima i o rokovima u kojima se može njima koristiti.

4. Smrtna kazna se neće izricati nad licima koja nisu navršila 18 godina u vreme kada je izvršena povreda i neće se izvršavati nad trudnicama ili majkama s malom decom.

5. Po završetku neprijateljstva, vlasti će nastojati da amnestiraju u najvećoj mogućoj meri lica koja su učestvovala u oružanom sukobu ili ona koja su lišena slobode iz razloga u vezi s oružanim sukobom, bilo da su internirana ili pritvorena.

DEO III

RANJENICI, BOLESNICI I BRODOLOMNICI

Član 7.

Zaštita i nega

1. Svi ranjenici, bolesnici i brodolomnici, bilo da su učestvovali u oružanom sukobu ili da nisu učestvovali, biće poštovani i zaštićeni.

2. U svakoj prilici sa njima će se postupati humano i pružice im se, u najvećoj mogućoj meri i u najkraćem roku, medicinska nega i pomoć koju zahteva njihovo stanje. Neće se praviti razlika među njima zasnovana na bilo kom drugom kriterijumu osim na medicinskom.

Član 8.

Pronalaženje

Kad god prilike dozvoljavaju, a naročito posle sukoba, preduzeće se sve moguće mere, bez odlaganja, u cilju pronalaženja i prikupljanja ranjenika, bolesnika i brodolomnika, njihove zaštite od pljačke i zlostavljanja, obezbeđenja odgovarajuće nege za njih, traganja za mrtvima, sprečavanja da mrtvi budu opljačkani, kao i da budu prikladno uklonjeni.

Član 9.

Zaštita sanitetskog i verskog osoblja

1. Sanitetsko i versko osoblje će biti poštovano i zaštićeno i pružice mu se sva raspoloživa pomoć u vršenju njegovih dužnosti. To osoblje neće biti primorano da izvršava dužnosti koje nisu u saglasnosti s njegovom humanitarnom misijom.

2. Od sanitetskog osoblja se ne može zahtevati da u vršenju svojih dužnosti da prioritet bilo kom licu osim na osnovu medicinskog kriterijuma.

Član 10.

Opšta zaštita medicinskog poziva

1. Ni pod kojim uslovima niko ne može biti kažnjen za obavljanje dužnosti medicinskog karaktera koje su u skladu sa medicinskom deontologijom, bez obzira na lice koje se time koristi.

2. Lica koja su angažovana na medicinskim aktivnostima ne mogu biti prisiljena da obavljaju poslove koji su u suprotnosti s pravilima medicinske deontologije ili drugim propisima, niti da se uzdržavaju od dela koja zahtevaju ta pravila ili propisi koji su utvrđeni u korist ranjenika i bolesnika, ili u suprotnosti s ovim protokolom.

3. Profesionalne obaveze lica koja su angažovana na medicinskim aktivnostima u pogledu informacija koje mogu pribaviti o ranjenicima i bolesnicima koje leče, biće poštovane pod rezervom nacionalnog zakona.

4. Pod rezervom nacionalnog zakona, nijedno lice koje je angažovano na medicinskim aktivnostima ne može biti kažnjeno ni na koji način zbog odbijanja da da ili što ne daje informacije koje se odnose na ranjenike i bolesnike koje leči ili koje je lečilo.

Član 11.

Zaštita sanitetskih jedinica i transporta

1. Sanitetske jedinice i transporti biće poštovani i zaštićeni u svako doba i neće biti predmet napada.

2. Zaštita na koju imaju pravo sanitetske jedinice i transporti neće prestati ukoliko nisu korišćeni za vršenje neprijateljskih akata van njihove humanitarne funkcije. Međutim, zaštita može prestati tek posle opomene kojoj je, kad god je to pogodno, utvrđen razumni rok i kad taj rok protekne bez dejstva.

Član 12.

Znak raspoznavanja

Sanitetsko i versko osoblje i sanitetske jedinice nosiće pod kontrolom odnosno nadležne vlasti znak raspoznavanja Crvenog krsta, Crvenog polumeseca ili Crvenog lava i sunca na belom polju i on će biti istaknut na sanitetskim transportima. Znak raspoznavanja će se poštovati u svim prilikama i neće se koristiti nepravilno.

DEO IV

CIVILNO STANOVNIŠTVO

Član 13.

Zaštita civilnog stanovništva

1. Civilno stanovništvo i pojedinci civili ugrožavaju opštu zaštitu od opasnosti koje proističu iz vojnih operacija. Da bi se sproveda ta zaštita, sledeća pravila biće poštovana u svakoj prilici.
2. Civilno stanovništvo i pojedinci civili neće biti predmet napada. Zabranjeni su akti ili pretnje nasiljem, čiji je glavni cilj da šire strah među civilnim stanovništvom.
3. Civili će uživati zaštitu predviđenu ovim delom, ukoliko ne uzimaju i za vreme dok ne uzimaju direktno učešće u neprijateljstvima.

Član 14.

Zaštita objekata neophodnih da bi civilno stanovništvo preživelo

Zabranjeno je iznurivanje stanovništva glađu kao metod ratovanja. U tom smislu zabranjeno je napasti, uništiti, ukloniti ili učiniti nekorisnim objekte neophodne da bi civilno stanovništvo preživelo, kao što su namirnice, poljoprivredne oblasti za proizvodnju hrane, žetva, živa stoka, instalacije za vodu za piće i rezerve i postrojenja za navodnjavanje.

Član 15.

Zaštita građevina i instalacija koje sadrže opasne sile

Građevine ili instalacije koje sadrže opasne sile, tj. brane, nasipi i nuklearne električne centrale ne smeju biti objekti napada, čak ni ako su to vojni objekti, ukoliko takav napad može prouzrokovati oslobađanje opasnih sila, pa, prema tome, i velike gubitke među civilnim stanovništvom.

Član 16.

Zaštita kulturnih objekata i hramova

Ne dirajući u odredbe Haške konvencije za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba od 14. maja 1954. godine, zabranjeno je vršiti bilo kakve neprijateljske akte uperene protiv istorijskih spomenika, umetničkih dela ili hramova koji predstavljaju kulturno ili duhovno nasleđe naroda, kao i koristiti ih za podršku vojnih akcija.

Član 17.

Zabrana prinudnog premeštanja civila

1. Ne može biti naredeno premeštanje civilnog stanovništva iz razloga u vezi sa sukobom ukoliko to ne zahtevaju razlozi bezbednosti tog stanovništva ili imperativni vojni razlozi. Ukoliko premeštanje mora da se izvrši, preduzeće se sve moguće mere kako bi civilno stanovništvo moglo biti prihvaćeno pod zadovoljavajućim uslovima smeštaja, higijene i zaštite zdravlja, bezbednosti i ishrane.

2. Civili ne smeju biti prisiljeni da napuste svoju teritoriju iz razloga koji su u vezi sa sukobom.

Član 18.

Društva za pomoć i akcije pomoći

1. Društva za pomoć koja se nalaze na teritoriji visoke strane ugovornice, kao što su organizacije Crvenog krsta (Crvenog polumeseca, Crvenog lava i sunca) mogu ponuditi pomoć za izvršenje svojih tradicionalnih funkcija u vezi sa žrtvama oružanog sukoba. Civilno stanovništvo može, čak i na svoju inicijativu, ponuditi da sakuplja i neguje ranjenike, bolesnike i brodolomnike.

2. Ako je civilno stanovništvo izloženo neopravdanim pitanjima zbog nestašice stvari neophodnih za život kao što su hrana i lekovi, preduzeće se akcije pomoći za civilno stanovništvo koje su isključivo humanitarnog i nepristrasnog karaktera i koje se sprovode bez diskriminacije, pod uslovom dobijanja saglasnosti od visoke strane ugovornice koja je u pitanju.

DEO V

ZAVRŠNE ODREDBE

Član 19.

Upoznavanje s Protokolom

Upoznavanje s protokolom vršiće se na što je moguće široj osnovi.

Član 20.

Ovaj protokol biće otvoren za potpisivanje stranama učesnicama u Konvencijama šest meseci nakon potpisivanja Završnog akta, i ostaje otvoren u tu svrhu 12 meseci.

Član 21.

Ratifikacija

Ovaj protokol biće ratifikovan što je moguće pre. Ratifikacioni instrumenti biće deponovani kod Švajcarskog federalnog veća, koje je depozitar Konvencija.

Član 22.

Pristupanje

Ovaj protokol biće otvoren za pristupanje svakoj strani članici Konvencija koja ga nije potpisala. Instrumenti o pristupanju biće deponovani kod depozitara.

Član 23.

Stupanje na snagu

1. Ovaj protokol stupa na snagu šest meseci posle deponovanja dva instrumenta o ratifikaciji ili pristupanju.

2. Za svaku stranu koja je članica Konvencija i koja posle toga ratifikuje ovaj protokol ili mu pristupi, Protokol stupa na snagu šest meseci posle deponovanja instrumenata o ratifikaciji ili pristupanju te strane.

Član 24.

Amandman

1. Svaka visoka strana ugovornica može predložiti amandmane na ovaj protokol. Tekst svakog predloženog amandmana dostavlja se depozitaru koji će odlučiti, posle konsultacije sa svim visokim stranama ugovornicama i Međunarodnim komitetom Crvenog krsta, da li treba sazvati konferenciju radi razmatranja predloženog amandmana.
2. Depozitar će pozvati na tu konferenciju sve visoke strane ugovornice i strane članice Konvencija, bilo da su ili da nisu potpisnice ovog protokola.

Član 25.

Otkazivanje

1. U slučaju da neka visoka strana ugovornica otkáže ovaj protokol, otkaz stupa na snagu tek šest meseci posle prijema instrumenta o otkazivanju. Ako je, međutim, po isteku šest meseci strana koja daje otkaz angažovana u situaciji navedenoj u članu 1, otkaz neće imati dejstva pre završetka oružanog sukoba. Međutim, lica koja su bila lišena slobode, ili čija je sloboda bila ograničena iz razloga u vezi sa sukobom i dalje će se koristiti odredbama iz ovog protokola sve do svog konačnog oslobođenja.
2. Otkaz se saopštava pismenim putem depozitaru, koji će ga proslediti svim visokim stranama ugovornicama.

Član 26.

Saopštenja

Depozitar obaveštava visoke strane ugovornice i strane članice Konvencija, bilo da su ili da nisu potpisnice ovog protokola, o:

- (a) potpisima stavljenim na ovaj protokol i o deponovanju instrumenta o ratifikaciji i pristupanju shodno čl. 21. i 22;
- (b) datum stupanja ovog protokola na snagu u skladu sa članom 23; i
- (c) saopštenjima i izjavama primljenim u skladu sa članom 24.

Član 27.

Registracija

1. Posle stupanja na snagu, depozitar prosleđuje ovaj protokol Sekretarijatu Ujedinjenih nacija radi registrovanja i objavljivanja u skladu sa članom 102. Povelje Ujedinjenih nacija.
2. Depozitar takođe obaveštava Sekretarijat Ujedinjenih nacija o svim ratifikacijama i pristupanjima koje je primio u vezi s ovim protokolom.

Član 28.

Verodostojnost tekstova

Original ovog protokola, čiji su tekstovi na arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, ruskom i španskom jeziku podjednako verodostojni, deponuje se kod depozitara koji overene primerke Protokola dostavlja svim stranama članicama Konvencija.

